

Jost, Henryk

"Technologia dawnych odlewów artystycznych", Jerzy Piaskowski, Kraków 1982 : [recenzja]

Kwartalnik Historii Nauki i Techniki 27/3-4, 719-720

1982

Artykuł umieszczony jest w kolekcji cyfrowej Bazhum, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych tworzonej przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego.

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie ze środków specjalnych MNiSW dzięki Wydziałowi Historycznemu Uniwersytetu Warszawskiego.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

które dzisiaj można było zasygnalizować, stanie się kiedyś tematem dalszych studiów, przede wszystkim samego autora książki, a także i innych, na których liczy w swoich planach czechosłowacko-polska współpraca w zakresie badań komeniologicznych.

Marta Bečková
(Praha)

NOTATKI BIBLIOGRAFICZNE

Jerzy Piaskowski: *Technologie dawnych odlewów artystycznych*. Kraków 1982 Wydawnictwo Instytutu Odlewnictwa. 188 ss. 74 rys. 19 tablic.

Pięknie wydana w niewielkim nakładzie 800 egzemplarzy książka prof. J. Piaskowskiego zawiera opis technologii dawnych odlewów artystycznych. Odlewnictwo jest blisko związane ze sztuką, szczególnie z rzeźbą. Dzwony, a także ich piękne tony zawdzięczamy odlewnictwu.

Książka Piaskowskiego, obejmująca całokształt zagadnienia, est właśnie jedyną tego rodzaju pozycją w polskim piśmiennictwie technicznym. Nie ma również odpowiednika w literaturze zagraniczej. Dotychczasowe opracowania zajmowały się jedynie wycinkowymi zagadnieniami, dotyczącymi tego tematu. Sporo uwagi poświęcił odlewom artystycznym prof. K. Gierdziejewski w swej cennej książce *Zarys dziejów odlewnictwa polskiego*¹. Drzwi gnieźnieńskie — czołowy zabytek dawnego odlewnictwa w Polsce — doczekały się monografii, w której główną wagę przykładano oczywiście do zagadnień artystycznych, pozostawiając na dalszym planie sprawy techniki i technologii. Nie było wśród fachowców z tej dziedziny osoby, która mogłaby wyczerpująco zająć się tymi zagadnieniami. Tym większe zainteresowanie wzbudza książka doskonałego znawcy tematu prof. J. Piaskowskiego. Autor po pierwszej części, która wprowadza w temat, rozwijając myśl słynnego technika V. Biringuccia ze Sieny², który podzielił materiał dotyczący odlewnictwa na 3 części, opisuje kolejno przygotowanie formy odlewniczej, dobór stopu oraz jego topienie i odlewanie.

Pierwsza część książki nosi tytuł: *Różne rodzaje odlewów artystycznych i ich podział pod względem technicznym*. Część ta składa się z dwóch rozdziałów. W pierwszym przedstawiono przykłady najczęściej spotykanych odlewów artystycznych (odlewy artystyczne w rozwoju historycznym, dzwony, lufy armatnie), drugi zaś podaje oryginalną klasyfikację odlewów artystycznych pod względem technologii.

Część druga książki nosi tytuł: *Wykonanie formy odlewniczej* i ma pięć rozdziałów. W rozdziale trzecim Autor omówił podstawowe elementy — modele i masę formierską; w rozdziale czwartym — formowanie z modelu naturalnego lub odlewniczego w skrzynkach formierskich, w masie piaskowej lub w glinie. Rozdział piąty zajmuje się formowaniem z modelu wytapianego w glinie; w szóstym analizuje się formowanie dzwonów z modelu wytapianego lub „fałszywego” — sporządzonego wzornikiem, wreszcie w rozdziale siódmym — formowanie luf armatnich.

Część trzecia książki poświęcona jest składowi metalu na odlewy artystyczne. W jedynym — ósmym rozdziale tej książki omówiono skład chemiczny stopów, stosowanych do wykonania odlewów artystycznych (brąz, żeliwo). Część czwarta obejmuje trzy rozdziały i nosi tytuł: *Topienie metali i odlewanie do form*. W wchodzącym w skład tej części rozdziale dziesiątym zostały opisane piece do topienia metali w starożytności i w średniowieczu. Rozdział dziesiąty zajmuje się rozwojem pieców odlewniczych w okresie od XVI do XVIII w. Wreszcie w rozdziale jedenastym omówiono i opisano przebieg topienia metalu i jego odlewanie do form. Na końcu pracy zamieszczono wykaz dawnych źródeł, reedycji i przekładów,

¹ K. Gierdziejewski: *Zarys dziejów odlewnictwa polskiego*. Stalinogród [Katowice] 1954.

² Por. notatkę o angielskim tłumaczeniu pracy Biringuccia: *The Pirotechnia*. „Kwartalnik Historii Nauki i Techniki” 1964 s. 322. Autorem jest J. T. [Janusz Thor].

który obejmuje aż 58 pozycji, zaś wykaz opracowań 134 pozycje. Już te zestawienia świadczą o wyczerpującym ujęciu tematu.

W krótkim zakończeniu, które stanowi pewien rodzaj podsumowania zawartości książki, Piaskowski wskazuje, że przedstawiając opisy techniczne i technologiczne wykonywania odlewów artystycznych musiał korzystać z publikacji autorów, pochodzących z innych krajów. Nawet wówczas, gdy autorem książki był Polak, to opierał się on bodaj wyłącznie na źródłach obcych. Kraj nasz — czytamy dalej — opóźniony w stosunku do rozwiniętych gospodarczo i cywilizacyjnie krajów zachodnich, nie stwarzał odlewnikom możliwości doskonalenia się i rozwoju. Autor podkreśla, że zapotrzebowanie na odlewy było niewielkie, a trud odlewnika i udział odlewników w rozwoju sztuki nie były ocenione tak, jak być powinny.

Szkoda, że książka nie ma bodaj krótkiego streszczenia obcojęzycznego. Podniosłoby to jeszcze wartość opracowania.

Książkę Piaskowskiego powinien przeczytać każdy, kto interesuje się dziejami kultury, historią techniki i historią sztuki. Pewną trudność sprawia fakt, że książki nie można nabyć w księgarniach, lecz tylko u wydawcy.

Henryk Jost
(Zakopane)